

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gennem skønne lollandske egne

Årsmødeudflugten på Lolland

Efter første mødedag i Nykøbing Falster ved det smukke Guldborgsund fulgte en lys søndag, som blev en uforglemmelig udflugtsdag på Lolland, hvor der blev aflagt besøg på naturskønne, kulturprægede, historiske og minderige steder.

Dagen var præget af rigtigt udflugtsvejre med solskin fra klar himmel, således at det frugtbare lollandske lavlands lerjordssletter med smukke købsteder, landsbyer, kirker, slotte, gårde, huse og handels- og industrivirksomheder præsenterede sig lyst og farverigt i landskabet, og de frodige marker med maltbyg, sukkerroer, raps og andre afgrøder vidnede om god agerjord.

For de 209 mødedeltagere fra lørdagen, som var blevet forøget til 274 om søndagen, blev det en oplevelsesrig dag med mange indtryk. Der var meget at høre og se, og meget at tale om og glæde sig over under turen og meget at lade tankerne gå tilbage til senere. Mange fra egne fjernt fra Lolland-Falster, som ikke tidligere havde været her, fik god lejlighed til at lære denne sydlige landsdel at kende.

I 3 store turistbusser fra Nykøbing F. og i busser fra Randers amtskreds, samt en lang række privatbiler startedes i Nykøbing efter morgenkaffen på indkvarteringshotellerne.

Ad hovedvej 7 kørtes over Radsted til en af vort lands skønneste renæssanceborge »Berritsgaard«, som blev betragtet ved et kort ophold.

Denne gamle, storslåede hovedbygning er opført 1586. Den har tykke, røde munkestensmure. Over de delvis hvælvede kældere, beklædt med granitkvadre er 2 etager med frontspidser til hver side, der ligesom de lige gavle er svungne og dækket med sandsten. Det er en fritliggende, énfløjet

C. D. F. Reventlow (maleri af Hans Hansen ca. 1806).

bygning, som på sydsiden har et ottekantet tårn med vindeltrappe og en løgformet kuppel med spir og kobbertag. Den gamle borg, som ligger kønt, omgivet af voldgrave og skov, har været ubeboet siden 1804. I 1864 blev den en kort tid benyttet som lazaret, og i 1942-43 havde forsvarsministeriet lejet den til kaserne.

Berritsgaard, som ejes af lensbaron Otto Rosenørn-Lehn, er allerede omtalt i 1300-tallet. I 1729

(Fortsættes side 14.)

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden måned.
Redigeret af *Ib Paulsen*.
Carit Etlarsvej 32, Odense. Tlf. 12 72 71.

DANSK SLÆGTSGAARDFORENING

Postadresse: Postboks 221, Odense.
Kontor: Hybenvej 27, Hjallesø.
Telefon: Odense 12 94 73 (09).
Postgironummer 831 42.

Kontoret modtager indmeldelser.
Alle breve til foreningen sendes til kontoret,
artikler til bladet til redaktøren.
Andet samt private forespørgsler til formanden.
Forespørgsler ang. undersøgelser af enhver art
bedes rettet til Slægtsgaards-arkivet.

»SLÆGTSGAARDS-ARKIVET«

Adresse: Slægtsgaardsarkivet, Det kgl. Bibliotek, Københavns K. Tlf. Minerva 111.
Leder: Mag. art. Hans Ellekilde, (R), (tlf. Holte 356) og arkivar P. K. Hofmansen. P. K. Hofmansen træffes personlig tirsdag og onsdag kl. 14-17.
Formand for arkivudvalget: Konsulent H. Balle, Hybenvej 27, Hjallesø.

Landsbestyrelsen:

Gdr. Chr. R. Christensen, (R), Badstrup, Uggerslev (formand). Tlf. Uggerslev 149.
Gdr. N. Slemming, Rønne Allé 4, Rønne (næstformand). Tlf. Rønne 203.
Civilingeniør, gdr. H. M. Markersen, (R), Rødby Tlf. Rødby 90 11 19.
Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgård, Gislingsø. Tlf. Gislingsø 32.
Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Kølstrup. Tlf. Rynkeby 17.
Gdr. Einer Petersen, Kikhavn, Hundested. Tlf. Hundested 149.
Hofjærgermester Cederfeld de Simonsen, Erholm, Aarup. Tlf. Aarup 91 (helst kl. 9-10).
Prop. Chr. Lybye, Haldborg, Skive. Tlf. Skive 556.
Gdr. Olaf Poulsen, Gundestrupgård, Års. Tlf. Års (086) - 2 11 69.
Gdr., sognefoged Grøntved, Mygdal, Hjørring. Tlf. Mygdal 31.
Gdr. Marcus Hansen, St. Duegård, Aakirkeby. Tlf. Aaker 10.
Gdr. Jens Skau, (R), Nygård, Øster Lindet. Tlf. (048) - 4 62 03.
Fru Nina Sørensen, Håstrup, Fredericia. Tlf. Smidstrup 210.
Gdr. H. Chr. Flytkjær, Rindom, Ringkøbing. Tlf. Ringkøbing 372.
Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, Ølgod. Tlf. Krusbjerg 20.

Foreningens sekretær og konsulent:

Agronom H. Balle, tlf. Odense 12 94 73 (træffetid på kontoret mandag og fredag fra 9-13, bedst efter aftale).

Foreningens juridiske konsulent:

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød. Tlf. Hillerød 152.

Foreningens revisor:

Statsaut. revisor Kr. Foged, Rosenvængets Sideallé 8, København Ø. Tlf. Øbro 30 eller Øbro 5000.

Trykkeri:

Andelsbogtrykkeriet i Odense. Tlf. Odense 12 10 30.

Hovedkontor: Vester Voldgade 107
København V.

Til Slægtsgaardsforeningens medlemmer

Alle manuskripter og billeder til optagelse i Slægtsgaardsbladet sendes til bladets redaktør:
Ib Paulsen, Carit Etlarsvej 32, Odense.

☆

Alle henvendelser om annoncer bedes sendt til kontorets adresse:
Postboks 221, Odense.

Husk altid tydelig
afsenderadresse!

LANDCREDITKASSEN

Laan i landbrug, skov- og havebrug
samt grundforbedringslaan.

Laan kan tilbydes til rentefod 3½, 4, 4½, 5, 5½, 6, 6½ og 7 pct.
Kasseobligationer kan vederlagsfrit indskrives og noteres paa navn.

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne

Anker Heegaardsgade 4, København V, telf. C. 9635

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Dansk Slægtsgaardsforening

Nr. 131

Juni-Juli

1964 - 23. årg.

Formandens årsberetning

Hidtil største årsmøde i fint vejr

STØRRE TILSLUTNING end nogensinde tidligere, vejret og fortræffelig lokal tilrettelægning både af selve mødet på Hotel Baltic i Nykøbing F. og af søndagsudflugten prægede årsmødet og gav det karakter af hygge og succes.

Formanden, gårdejer *Chr. R. Christensen*, bød velkommen til årsmødet, der med sine ca. 260 deltagere havde 50 flere tilmeldte end noget tidligere. Især glædede det bestyrelsen at se så mange unge i forsamlingen og mange nye ansigter og gamle kendinge. På gensyn ad åre! Et særlig velkommen blev rettet til de lokale værter og gæster og til Femern-slægtsforskeren *Peter Wiepert*.

Dirigent blev vanligt revisor *Kr. Foged* og protokolfører advokat *M. Hesselbjerg*.

I sin beretning udtalte *Chr. R. Christensen* indledningsvis, at Dansk Slægtsgaardsforening har haft et arbejdsår med væsentlige lyspunkter i forhold til det foregående.

For det første oplevede vi for et år siden en situation, hvor folketinget havde vedtaget et lovkompleks, der gjorde vidtgående indgreb i landmandens forhold, indgreb af en art, som vi siden middelalderen ikke har kendt magen til, og som ville reducere dansk landbrugs uafhængighed på afgørende vis.

Vi syntes, disse indgreb var urimelige, og vi syntes det så meget mere, som der for os at se manglede saglig baggrund for deres gennemførelse. Motiveringen var jo, at vi skulle have disse love gennemført af hensyn til Danmarks forventede indtræden i fællesmarkedet. Men situationen var jo netop den, at mulighederne for Danmarks ind-

Medlemmer fra Randers amtskreds fotograferet i Nykøbing F.

træden i dette på daværende tidspunkt var skudt ud i en fjern og uvis fremtid. Året, der er gået siden, har jo på ingen måde rykket vor indtræden mærkbart nærmere.

EN HISTORISK DAG

På det tidspunkt, vi sidst holdt årsmøde, var en del af disse lovforslag indanket for vælgernes domstol til en særlig folkeafstemning, men ingen af os turde vel nære stort håb om, at denne afgørelse ville blive tilstrækkelig stærk til at ændre den beslutning, folketingets flertal havde truffet.

Og så skete det overraskende, at det svage håb, vi havde, blev indfriet med et resultat, der nærmest må betegnes som en storslået folkedemonstration for frihed og ret i Danmark.

Ikke alene blev der flertal imod disse love, og ikke alene blev dette flertal på mere end de 30 procent af vælgerne, der skal til for at omstøde en lov, men det blev på rundt regnet 44 procent af samtlige vælgere.

Når man tager i betragtning, at der tidligere krævedes 45 procent af vælgerne til at bekræfte en grundlovsændring, men at dette tal nu er sat ned til 40, fordi man havde vanskeligt ved at skaffe de nødvendige 45 procent, selv når folketinget er enigt, må det opnåede betegnes som strålende. Det viste en samhørighed og en forståelse for at bevare uafhængighed af staten, som må vurderes overordentligt højt, og jeg vil gerne herfra bringe de mange vælgere af alle partier en hjertelig tak, fordi de var med til at gøre folkeafstemningsdagen til en historisk dag, der vil sætte sine spor langt ind i fremtiden.

Samtidig føler jeg trang til at sige, at dagen lærte os, at grundlovens bestemmelser om folkeafstemning er et klenodie, der har gjort vor forfatning mere fuldkommen end før, og som aldrig må fortabes. Det er nu engang af værdi, at ikke alene et flertal og en regering kan spørge vælgerne, men at også et mindretal har ret dertil.

ØKONOMISK BEDRING

Det andet lyspunkt, jeg vil berøre, er den økonomiske udvikling, der er sket på landbrugets område i det sidste år.

Da vi samledes for et år siden, var landbrugets økonomiske situation så forvirret, at de, der ikke har direkte med landbrug at gøre, næppe kan gøre sig det klart.

Gennem år havde salgspriserne for landbrugsvarer været urimelig lav, men netop i foråret 1963 nåede man ned på bundpriser, der gjorde det nærmest umuligt at opnå rentabilitet i dansk landbrug. Og da tilmed håbet om optagelse i fællesmarkedet med udsigt til en deraf følgende bedring var bristet, er der intet at sige til, at landmandens humør på det tidspunkt var meget langt nede.

Men netop omkring ved høst indtrådte der en mærkbar bedring. Priserne på kød, mælk og svin begyndte langsomt at stige, og efterhånden som månederne gik, blev prisudviklingen mere og mere gunstig.

Endnu ved vi ikke, hvor megen vægt vi må lægge på denne prisændring. Vi aner intet om, hvilken varighed den vil have, men vi har dog håb om, at vi for i hvert fald nogle varegruppers vedkommende vil blive liggende på et højere stadi i hvert fald en tid endnu.

De nye priser har vel kun ført os tilbage til omkring ved det prisleje, vi kendte for omkring ved en halv snes år siden, og industrien ville næppe føle sig tilfredsstillet ved noget sådant, ligesom det selvsagt ikke giver økonomisk styrke at have modvind igennem et sædskifte og derefter blidere bør omkring ved et halvt år.

Prisændringen har imidlertid været stærk nok til påny at tænde håbet i bondens sind. Man siger ofte, at bønder altid klager, men i virkeligheden er der ikke mere optimistiske mennesker til end danske landmænd.

Denne optimisme har overvundet middelalderens trædomstid og økonomiske elendighed. Den fik landbruget til at rejse sig og skabe et nyt og stærkere erhverv, da krisetiden satte ind omkring 1880. Den besejrede modgangsårerne i nittenhundredre og trediverne, og den har været medvirkende til, at vi påny er kommet igennem nogle kriseår, om end denne sidste periode har slået dybe skår. Jeg nævner blandt andet, at antallet af landbrugsmedhjælpere i løbet af godt en snes år er reduceret til omkring ved en femtedel, og at adskillige selvstændige landmænd må søge deres udkomme ved andre erhverv.

Men vi er her, og landbruget vil vedblive at bestå. Danmarks jord vil stedse blive besæt, thi:

*Den ager du dyrker har fædrene avet
og lagt under plov.*

*Og hundrede slægtled har hakket og gravet
og ryddet en skov.*

*Sæt fødderne fast i den fædrene jord,
thi jorden er din; den er arvet.*

Men far dog med lempe, hvor fædrene fór.

*Det er ikke ene din skyld, om det gror,
hvor andre har pløjet og harvet.*

Vi håber, der bliver nok til at videreføre gerningen. Vi ved danske landmænd har taget modgang under arbejdsmottoet: *Ikke for os, men for vore efterkommere.*

Når vi slægtsgårdsfolk samles, så er det jo netop for at stå værn om alt det, hvorfor fædrene har kæmpet og mødrene har grædt. Det er for at stå vagt om noget af det, der for os er helligt.

Det er for at stå vagt om vore hjem, om dansk landbrug og om dansk landmandskultur.

Man siger, at kultur kræver et vist velstandsniveau, og derfor er det vel rigtigt, at nogen har måttet slå af på idealisme og kulturelle værdier for at kunne klare dagen og vejen gennem de sidste år.

En del af håbet er imidlertid vendt tilbage og med det respekten for den livsform, som er dansk landbrugs.

NY TID OG NYE FORMER

Men jeg vil gerne sige, at vor fornemste opgave i denne stund er ikke alene selv at have håb om en fremtid for dansk landbrug, men også at tænde håbet i de unges sind. De unge må forstå, der er noget at kæmpe for. De må forstå, at striden for at bevare deres frimandsret på Danmarks jord er værd at kæmpe.

Dansk landbrug kommer sikkert til at arbejde under andre former, end vi har kendt, men det må vi ikke vende os imod. Og Dansk Slægtsgaardsforening må slet ikke være en organisation, der ønsker at bevare tingene uændret. Vi ønsker at bevare, men vi ønsker også at forbedre for at bevare. Vi må glæde os over den dag, da

*Der står en ny tids bonde på sin toft
og lytter ud mod andre lærkesange,
mens himlen maler blåt sit sommerloft,
og rugen gulnes tæt om vig og vange.*

Det nye håb, der er tændt i den danske landmands sind, har også haft betydning for Dansk Slægtsgaardsforening. Vore medlemmer har igennem årene holdt ualmindelig trofast sammen om foreningen, men det har været svært at hverve nye medlemmer, fordi landmændene ikke har turdet sætte sig for nye udgifter, selv om de har været aldrig så små.

Der er sket en ændring i dette. Afgangen er blevet endnu mindre end før, og det er os en stor glæde at se, hvorledes sønner og døtre træder i fædrenes sted i forhold til vor forening. Men det er tillige blevet sådan, at

Mens der ventes på busserne.

nye medlemmer kommer til i stigende tal. Dels slutter de op om vor forenings ideelle linie, og dels ønsker de at gøre brug enten af vort historiske undersøgelsesarbejde eller vor konsulentsordning. Virkningen er i hvert fald, at den vigende linie i øjeblikket er forladt og afløst af en mærkbar fremgang.

Denne udvikling må føre til to ting, nemlig at man nu må gå ind i en aktiv kampagne for at hverve nye medlemmer, og bestyrelsen har for sit vedkommende allerede tilrettelagt linierne for

FYENS STIFTS KREDITFORENING

ODENSE

Mageløs 2 – Telf. 11 77 77

Uopsigelige lån i alle arter af faste ejendomme i Fyens stift

Cirkulerende kasseobligationer ca. 1,1 milliard kr.

Umyndiges og offentlige midler kan anbringes i foreningens kasseobligationer. Obligationer indskrives og opbevares vederlagsfrit (dog mindst 10.000 kr.)

Notering på navn er ikke nødvendig.

en sådan. Derudover beder jeg medlemmerne medvirke til, at de på deres egen søgning skaffe ny tilgang. Hvis hvert enkelt medlem ville skaffe os et enkelt eller helst nogle få medlemmer, ville meget være nået.

Den økonomiske udvikling må vel også føre med sig, at vort kontingent, som i en årrække har været alt for lavt – hvilket har svækket foreningens handlekraft – nu kan tilpasses de ændrede prisforhold.

I EN RIVENDE UDVIKLING

Vort slægtleds store opgave har været at føre det frem fra håndarbejds og hestetrækkets tid over til mekanisering og motorisering. Denne overgang har kostet meget store beløb, men den har været en nødvendighed både for at erstatte den bortvandrede arbejdskraft og for at give landbruget konkurrenceevne.

Denne store opgave er løst i en periode, der har været fuld af modgang for dansk landbrug, men den har efterladt en gældsbyrde, der nu skal afvikles. Jeg synes, det er en præstation, dansk landbrug her har ydet.

Der er imidlertid et spørgsmål, som i langt højere grad står uløst tilbage. Det er spørgsmålet om de danske landbrugsbygninger.

Langt den største del af vore landbrugsbygninger stammer fra en tid, da byggeskikkene var helt anderledes, og da kravene til hensigtsmæssighed og rummelighed var helt anderledes små end nu. De gamle firebyggede gårde er kønne, og de er ikke mindre kønne, hvis de består af maleriske, men upraktiske bindingsværksbygninger. Vi sætter pris på disse bygninger, men vi må indrømme, at de langt fra er tidssvarende.

Også i fremtiden vil kravene til landbrugets økonomi blive hårde. Vi producerer i øjeblikket stort set for seks milliarder kroner til eksport og for tre milliarder til hjemmemarkedet om året. Disse ni milliarder skal rundt regnet fordeles til 180.000 landmænd. Det vil sige, at produktionen pr. landbrugsejendom gennemsnitlig er 50.000 kr. Hvis man skal regne med en nettoavance på 10–20 procent, bliver der kun 5–10.000 kr. til hver landmand, og det er for lidt.

Skal dette forhold varigt rettes op, må der ske ændringer. Enten må vi sælge mere, producere billigere, eller vi må være færre om at dele for tjenesten.

Hvad angår salget tvivler jeg ikke om, at nye markeder for specialprodukter efterhånden kan oparbejdes. Men jeg ved også af erfaring, at det som regel kræver årtiers arbejde at nå varige resultater.

Den billigere produktion må først og fremmest ske ved hjælp af bedre bygninger. Men dette

spørgsmål er så uendeligt stort, at man næsten viger tilbage blot ved tanken om, hvor mange milliarder det vil kræve.

EN FOND, DER KUNNE ØSES AF

Spørgsmålet skal imidlertid løses, hvis landbruget skal bestå, og man må i gang med opgaven for alvor.

Og lad mig her pege på to veje, som kan medvirke til en løsning:

For det første må der gennemføres afskrivningsregler, der skattemæssigt giver byggeriet sådanne vilkår, at ikke frygten for de skattemæssige følger må få folk til at investere i maskiner i stedet for i bygninger.

For det andet må der skaffes midler til veje på overkommelige vilkår. Og må jeg her pege på jordfonden.

Ved jordreformen i 1919, hvor len- og stamhuse blev overgivet til frit eje mod betydelig jordafståelse og mod afståelse af meget betydelige pengemidler, blev disse sidste henlagt i en fond, der siden har været anvendt til delvis at finansiere den stedfundne udstykning.

Disse penge er anvendt på den måde, at staten har erhvervet jord og afhændet den til statshusmændene, således at de blev brugere, men at staten vedblev at være den reelle ejer. De skulle ikke svare nogen fast købesum, men en årlig afgift svarende til 4 procent af den til enhver tid gældende grundværdi.

I visse kredse anså man den gang dette jordrentesystem for noget helt ideelt, og statshusmændene var naturligvis glade for at få jord uden at betale for den. Men efterhånden som tiden er gået, er glæden kølet noget og i mange tilfælde endda vendt til vrede. Hvis et brug for 40 år siden havde en grundværdi på 4000 kr., vil det sige, at den årlige ydelse var 160 kr.. Hvis den efterhånden er blevet vurderet op til 20.000 kr., er den årlige afgift ved normal rente 800 kr., og hvis den ved den udsatte 13. almindelige vurdering i 1965 bliver 25.000, stiger afgiften til 1000 kr.

De pågældende folk er imidlertid gået ind på, at de ikke kan opsigte deres forhold til staten og indfri deres byrde.

Dansk Slægtsgaardsforening må af mange grunde mene, at der bør gives sådanne mennesker ret til at indfri deres gældsforpligtelse mod en vis kurs. Og jeg er inde på, at det i løbet af et kort åremål vil føre til, at denne ejendomsform ophører med at eksistere.

Da der i øjeblikket ikke oprettes flere nye brug, vil det altså sige, at der her henligger en fond på mange hundrede millioner, som efterhånden vil blive frigjort.

Gamle venskaber fornyes og nye stiftes ved årsmøderne.

Jeg vil gerne her rejse den tanke, at disse penge kommer landbruget til gode gennem udlån i forbindelse med gennemførelse af rationelt landbrugsbyggeri mod en rimelig rente og uden kurstab.

Jeg er overbevist om, at dette på afgørende vis kan medvirke til at løse det store spørgsmål om vore landbrugsbygninger, som vil blive et af den kommende tids meget store problemer.

Den tredje mulighed for varig bedring af landbrugets økonomi er samling om færre driftsenheder. Og her foregår i øjeblikket både formelt, men navnlig reelt nedlægning og sammenlægning af masser af ejendomme.

Jeg vil ikke her give nogen norm for, hvor stor en landbrugsejendom skal være, men den må i hvert fald have et sådant produktionsapparat, at den må kunne præstere en omsætning, der ikke ligger under det nuværende gennemsnit, men snarere adskilligt over.

Derfor må kravet til lovgivningen her være, at der gives *friere* muligheder for at gennemføre de nødvendige sammenlægninger til rationalisering af landbrugets drift.

IKKE TØJLESLØS FRIHED

Fra nogle sider har man talt om *helt frie* sammenlægningsmuligheder. Jeg vil gerne advare imod dette. Jeg ønsker ikke tøjlesløs frihed på dette område. Følgen kunne blive, at skibsredere, fabrikanter og eksportører eller andre udmærkede mennesker, som hver for sig har bidraget til vort lands opbygning, kunne købe hele landsbyer op og lægge gårdene sammen. Noget sådant ønsker jeg ikke skal ske.

Danmarks bondebrug er alt for godt til at udsættes for sådanne ting. Det kan have modgang en tid, men det kan rejse sig igen, men har man først slået værdier i stykker, vil det være vanskeligt at oprette det, som er ødet.

Jeg har advaret mod tendenser til at gøre landbruget afhængigt af staten, men jeg advarer ikke mindre mod at give det risiko for at komme ind under et fåmandsvælde. Og jeg gør det ikke mindre, fordi nyoprettede store ejendomme uden tradition og uden normalt tilhørsforhold jo netop vil være et objekt, der med større lethed end den nuværende form kunne inddrages under staten.

Af lovgivningsarbejde, der særligt har interesse for Slægtsgaardsforeningens medlemmer, skal jeg nævne, at den nye *arvelov* nu er trådt i kraft. Som bekendt indeholder den bestemmelser om, at fætre

Daggamle kyllinger – grise og gylte.

Gør indkomsten større ved opdræt af slagtekyllinger. De bedste daggamle kyllinger af fineste avlscenterafstamning – Pl. Rock og Cornis × Pl. Rock – leveres i små og meget store partier til rimelig pris.

Sortbrogede grise og gylte til salg fra avlscenter.

Hans og Oluf Jensen, Birkum pr. Fraugde, Fyn.

Tlf Davinde 76 (09) 97 25 11.

og kusiner ikke mere er arveberettigede, således at staten tager, hvad der ellers ville være tilfaldet sådanne.

Det er en opfordring mere til at oprette testamente, hvor man ikke har nære slægtninge.

Loven om *folkepension* uden fradrag er nu vedtaget. Det er en lov, som kan komme til at betyde noget for adskillige slægtsgårdsejere eller forhenværende slægtsgårdsejere, og det er en lov, der må karakteriseres som særdeles rimelig og fornøftig, når der ses hen til, at *beskatning* og den stadige forringelse af møntværdien har gjort det praktisk talt ugørligt at samle tilstrækkelige midler til at sikre sin alderdom.

Uanset at mange finder, at selvpensioneringens princip var at foretrække, må man altså hilse med tilfredshed, at der er sat noget andet i stedet for det egentlige.

Det ser nu ud til, at loven af 1963 om *kapitalvindingskat*, der skulle være trådt i kraft 1. januar 1965, vil blive udskudt et år og sandsynligvis aldrig komme til at virke, idet den formentlig afløses af en lov om *frigørelsesafgift*, der betales, når landbrugsjord overgår til anden anvendelse. Hermed har folkeafstemningen forhindret endnu en lov i at træde ud i livet.

13. almindelige *ejendomsvurdering*, der skulle have fundet sted i 1964, er blevet udskudt til 1965, og at dømme efter de foretagne årsomvurderinger må man indstille sig på en forhøjelse af vurderingssummerne for danske landbrugsejendomme på 30-40 procent.

Selv om bygningsskatterne er fikserede, betyder disse forhøjelser alligevel en ny byrde på landbruget, navnlig i forbindelse med *formueskatten*. Hvis man eksempelvis tager en gård, der hidtil har været vurderet til 200.000 kr. og indehaveren har en gæld på 100.000 kr., bliver der en formue på 100.000 kr., hvoraf der skal svares 130 kr. årligt, men hvis samme ejendom vurderes op med 30 procent til 260.000 kr., skal der svares 910 kr., og hvis den vurderes op med 50 procent, skal der svares 1510 kr.

Manden er blevet rigere på papiret, men der bliver ikke flere indtægter. Kun udgifter. Jeg vil advare mod en så urimelig og hårdhændet beskatning, som der her er tale om.

FORENINGENS ARBEJDE

Dansk Slægtsgaardsforening har i det forløbne år arbejdet efter de rammer, som nu efterhånden er blevet fastlagte.

Under ledelse af arkivar *P. K. Hofmansen* og under medvirken af mange gode kræfter er der fortsat udført et fortrinligt arbejde for at registrere og bevare historiske værdier for dansk landbrug. Der er ingen tvivl om, at der her udføres et arbejde, som har alle betingelser for at blive stående som et værk af stor historisk værdi for fremtiden. Må jeg i denne forbindelse udtale min glæde over og tak for den interesse, man fra Det kgl. Bibliotek viser vort arbejde.

Endelig siger jeg tak til vor forenings sekretær, konsulent *Hans Balle*, som har kastet alle broer af og viet hele sit arbejde til Dansk Slægtsgaardsforening og til bestræbelserne for at bevare danske landbrugshjem for de kommende generationer. Så uegennyttigt og så værdifuldt et arbejde, som Balle her udfører, skal man lede meget længe efter. Hofmansen og Balle er centret i vor forenings arbejde. Det er deres skyld, at vor forening kan arbejde sådan, at det ikke alene har værdi for nutiden, men langt ind i fremtiden.

Chr. R. Christensen sluttede sin beretning med at takke også alle andre, som har været med til at gøre det svundne år til et så godt arbejdsår for vor forening, tak til medlemmerne, tak til pressen, tak til alle, vi har samarbejdet med, og en særlig tak til *Erik Strange*, *H. M. Markersen* og *H. Juul* for forarbejdet til årsmødet.

Sidst mindedes formanden Lollands store søn, digterpræsten *Kaj Munk*, der faldt for tysk morderhånd i januar 1944.

HER ER 160 PUNKTER

og der er 160 steder i landet hvor der ydes HANDELSBANK-service

allid med i billedet

HANDELSBANKEN

I næste nummer

Som følge af de lange årsmødeberetninger har en del stof måttet udskydes til augustnummeret.

Det drejer sig bl. a. om femernboen *Peter Wieperts* og arkivar *P. K. Hofmansens* taler ved festmiddagen i Nykøbing F. samt om en artikel af *Salomon J. Frifelt*.

Redaktionen.

Slægtsgårdsarkivet i 1963

Slægtsgaardsarkivets formand, konsulent *Hans Balle*, indledte sin beretning med at sige, at årsberetningen om Slægtsgaardsarkivets virksomhed og samlinger omfatter dets 23. arbejdsår 1963.

Af den udførlige oversigt med oplysninger og statistik, som hvert år i januar udarbejdes af arkivar *Hofmansen*, og som viser resultatet af det forløbne års arbejde med at udforske, indsamle, udsende og opbevare gårdenes og slægternes historie, skal her gives et kort uddrag til belysning af arkivets opgaver og deres omfang i 1963.

FOLKETÆLLINGSUNDERSØGELSERNE: Der er i 1963 udsendt 20 stk. folketællingsundersøgelser. Disse undersøgelser, som foreningens medlemmer får udført og tilsendt gratis, har kostet ialt 250.00 kr. eller 12.50 kr. pr. stk.

Folketællingsundersøgelserne giver i de fleste tilfælde oplysninger om gårdenes beboere siden folketællingen 1787 (for Sønderjyllands vedkommende siden 1835, i nogle tilfælde 1803).

Siden Slægtsgaardsarkivets oprettelse i 1941 er der ialt udsendt ca. 5.136 stk.

Ved udgangen af 1963 havde alle Slægtsgaardsforeningens medlemmer, der i årets løb havde indsendt skema med oplysninger om gård og slægt nærmest nutiden, fået deres folketællingsundersøgelse tilsendt.

STORE UNDERSØGELSER AF SLÆGTS- OG GÅRDHISTORIE m. m.: I 1963 har Slægtsgaardsarkivet udført og udsendt 32 stk. større arbejder (undersøgelser, diplompåskrifter, afskrifter m. m.) til en samlet betaling af 4.542,60 kr.

Siden 1941 er udført ialt 608 stk. større undersøgelser.

Pr. 31. december 1963 var der 21 større undersøgelser i arbejde, medens 11 stk. var bestilt, men endnu ikke påbegyndt.

De større undersøgelser, som medlemmerne selv

betaler, udføres, når der afgives bestilling til arkivet med ønsker og oplysninger om undersøgelsens art og omfang.

SLÆGTSGAARDSDIPLOMER: Der er i 1963 udført 3 stk. diplompåskrifter til en samlet betaling af 675 kr. indbefattet de forudgående større undersøgelser af de pågældende gårdes og de påboende slægters historie.

Siden 1952 er der ialt udstedt 73 slægtsgårdsdiplomer.

Pr. 31. december 1963 var der undersøgelser i gang til 10 diplompåskrifter.

Forudsætningen for at få udført et slægtsgårdsdiplom er, at ejendommen i mindst 100 år har været i slægtens besiddelse (eje, fæste eller forpagtning).

ARKIVETS KORRESPONDANCE OG GÆSTER: I 1963 er der indgået 135 breve til arkivet, og der er udsendt 152 breve med individuelt indhold og 20 med folketællingsundersøgelser, ialt 172 udsendte breve.

Antallet af ekspeditioner i Slægtsgaardsarkivets åbningstider har i 1963 været 152, deraf 126 gæster. I 1962 var arkivet besøgt af 125 gæster.

SLÆGTSGÅRDSARKIVETS SAMLINGER

m. m.

Slægtsgaardsarkivet har i 1963 som gave modtaget adskillige dokumenter, optegnelser, billeder og udklip samt selv ladet foretage og indordne en mængde udklip m. m. vedrørende danske gårde og slægter.

Arkivet har også i 1963 ved køb udvidet sin bestand af litteratur vedrørende dansk topografi og personalhistorie.

Den 20 maj blev afdøde folkemindeforsker og personalhistoriker Lars Andersens meget store samlinger af optegnelser og udskrifter vedrørende Ods herred som depositum iflg. brev af 2. december 1962 fra Asnæs Sogns Museumsforening overført fra Høve Museum til Slægtsgaardsarkivet, og sorteringen, registreringen og arkiveringen af disse samlinger har i den resterende del af året optaget en stor del af Slægtsgaardsarkivets arbejdskraft.

Endvidere har Slægtsgaardsarkivet i 1963 med bistand af Knud Sørensen, Roskilde, fra fru Larsen, Roskilde, som depositum yderligere modtaget dele af hendes afdøde mand hr. Laurids Larsens

FYENS STIFTS SPAREKASSE

oprettet 1832

efterladte samlinger med topografisk og personalhistorisk indhold.

Fra fru bankfuldmægtig H. Faber, Sveasvej 5, København V., har Slægtsgaardsarkivet den 26. juni 1963 som gave modtaget en særdeles omfattende samling papirer vedrørende slægten Fabers historie m. m.

Vi skylder Slægtsgaardsarkivets medarbejdere ved undersøgelsernes gennemførelse og ved afskrivnings- og registreringsarbejdet tak for god medhjælp i 1963.

En særlig tak må rettes til d'herrer Finn Andersen og Fritz Nielsen, der under arkivar P. K. Hofmansens hospitalsophold 26. august til 14. oktober 1963 med påfølgende rekreation til årets udgang på enhver tænkelig måde uegennyttigt har været behjælpelig med at holde Slægtsgaardsarkivets arbejde i gang.

ARKIVETS REGNSKAB FOR 1963

Indtægt:

Kassebeholdning pr. 1 jan. 1963	2.745,72
Modtaget fra Slægtsgaardsforeningen . .	6.500,00
Renter af beholdning i sparekasse	18,72
<u>Balance</u>	<u>9.264,44</u>

Udgift:

Arkivar Hofmansens løn	4.100,00
Folketællingsundersøgelser (ekskl. porto)	243,00
Medarbejdere for registrering, afskrivning m. m.	592,60
Kontorartikler, papir og porto	558,04
Bøger, topografi og personalhistorie . .	68,00
Mødeudgifter, duplikering m. m.	245,75
H. Ellekilde, forbedring af landboarkiv 1962 og 1963	600,00
Kassebeholdning pr. 31 dec. 1963	2.857,05
<u>Balance</u>	<u>9.264,44</u>

Ved økonomisk administration har det været muligt at holde kassebeholdningen fra sidste år, da der ikke i 1963 har været udgifter til særlige nyanskaffelser til arkivet.

I 1964 vil der efter arkivudvalgets og landsbestyrelsens vedtagelse blive anskaffet et fotokopieringsapparat til arkivet. Dette vil koste ca. 1400 kr.

Arkivet kan ikke fortsat undvære et fotokopieringsapparat, som er meget nyttigt, f. eks. til mangfoldiggørelse af større undersøgelser i de tilfælde, hvor slægtninge ønsker et eksemplar. Endvidere kan Slægtsgaardsforeningens medlemmer få gamle dokumenter, attester, breve m. m. fotokopieret ved henvendelse til arkivet. Apparatet vil kunne kopiere dokumenter med størrelse indtil almindelig folioformat.

Mange gamle, sjældne dokumenter, som ligger ude på slægtsgårdene, vil kunne sikres ved affotografering og opbevaring af en kopi i Slægtsgaardsarkivet. Der bliver grænser for, hvor meget arkivet kan overkomme af dette arbejde, men der vil komme oplysninger om fotokopiering i medlemsbladet.

Angående udsendelsen af de større undersøgelser, der udarbejdes over gård- og slægtshistorie, er der planlagt, at disse fremtidig indsættes i en velegnet plasticmappe, og første side i mappen bliver et titelblad med navn, matr. nr. m. m.

Vi takker magister Hans Ellekilde for bistand og regnskabsføring, og vi takker arkivar P. K. Hofmansen for udmærket ledelse af Slægtsgaardsarkivet, og vi beder ham bringe arkivets medarbejdere en hilsen og tak for deres medvirken til opgavernes løsning i det forløbne år.

BEMÆRKNINGER OG BETRAGTNINGER

En særlig bemærkelsesværdig slægtsgårdsbegivenhed i 1963 var slægtsstævnet i Malling den 3. aug., da Øvlisslægten fra »Veilgaard« i Malling samlede på 500 årsdagen for udstedelsen af gårdens ældste dokument, som er bevaret.

»Veilgaard« har været i samme slægts besiddelse i 500–600 år og er den ældste gård, der er registreret som slægtsgård for en dansk bondeslægts. Det er en moderne gård i landbrugsmæssig henseende, men i stuerne er der bevaret smukke, stærke stilmøbler og gamle brugsting, der vidner om mange generationers traditioner.

Når jeg her i beretningen fremdrager denne slægtsgård, er det bl. a. også for at bemærke, at gårdens dokumenter er indsat i en specielt fremstillet oplæbningsbog med svært bind og stive blade.

Det er en idégivende samlebog, hvori en af slægtens sagkyndige, hr. Mogens Hilmer, Randers, har indsat ca. 100 af gårdens dokumenter bestående af skøder, attester, testamenter m. m.

Denne bog, som i det ydre ligner visse landboforeningers stambogsbind, der er samlet med skruer, og hvor der kan indsættes løse blade, har dokumenterne opsat på højre side af bogens blade, medens en kort maskinskreven tekst oplæbet på venstre side giver orientering og et kort resumé.

Den er så genialt udført, at den kan være mønstergyldig for andre slægtsgårdes opbevaring af dokumenter.

I øjeblikket er Andelsbogtrykkeriet i Odense efter vor anmodning i gang med at fremstille en sådan dokumentbog. Hvis den bliver vellykket, vil den blive omtalt i medlemsbladet med opgivelse af anskaffelsespris.

Ved den kontakt, konsulentvirksomheden giver med slægtsgårdene, når de ydes bistand ved generationsskifte, udfærdigelse af forpagtningskontrak-

ter m. m., fremkommer der ofte spørgsmål af særlig karakter, ikke mindst om det til gården hørende inventar og brugsting af historisk og kulturel mindeværdi.

Når grundlaget for forpagtningen med bestemmelse om forkøbsret er udfærdiget, eller når overtagelsesvilkårene for en gård med fastsættelse af pris for den faste ejendom, husdyrbesætningen, maskiner, inventar og beholdninger er vurderet, vedtaget og nedskrevet i et skødeforslag til aflevering til en advokats viderebehandling, drejes samtalen i mange tilfælde ind på gårdens og slægtens fortid og fremtid, og ønsket om et foreløbigt grundlag for et testamente melder sig, hvis ikke det er ordnet, og det gælder ikke mindst det fra forfædrene arvede indbo af møbler, sølvtøj, malerier, kobberstik, gamle slægtsfotografier, bibles, bøger og smykker m. m.

Det kan ske, at vi ofte en sen aften går på vandring i gårdens stuer med skriveblok eller skrivemaskine og ved nedskrivning registrerer, hvilket gammelt arvegods der skal blive i gården, og hvad evt. andre søskende skal have som minde fra deres hjem.

Desværre savnes der i mange tilfælde oplysninger om tingenes alder og herkomst. Derfor tilrådes det alle, der har oplysninger om deres gamle, højt værdsatte tings oprindelse, at nedskrive, hvad der vides om disse. Senere slægtled vil sikkert i høj grad glæde sig over at kende alder, tidligere tilhørsforhold m. m. om de ting, de værner om, dette gælder både for selve hjemmet og for jorden.

Om jord og slægt skrev den svenske provst Carl Reinhold Sundell i 1934 salmelinierne (nr. 675):

*Af henfarne slægter jeg arved den vang,
hvis muld jeg for udsæd nu pløjer.
Her rydded de marken for stene engang
og dyrked den siden med suk eller sang.*

SLÆGTSGÅRDSBLADET

I den følgende bladberetning, som redaktør *Ib Paulsen* kort aflagde på den fraværende bladudvalgsformands, hofjægermester *Cederfeld de Simonsens*, vegne, nævnte redaktøren, at trykningen af hvert nummer af bladet i dag koster 1619 kr. mod i 1961 1448, i 1962 1490 og i 1963 1542 kr. Annonceindtægten har været stigende, men også forsendelsesudgifterne er steget fra en samlet årsporto i 1962 på 2520 kr. til i dag 4800 kr.

KAPITALVINDINGSLOV ELLER FRIGØRELSESAFGIFT

I drøftelserne af beretningerne spurgte *Kr. Foged*, om det er rigtigt, at kapitalvindingsloven faktisk er droppet, eller er den, som jeg mener, kun udsat ét år?

Formanden: Dens ikrafttræden er udsat ét år, og der er indledt politiske forhandlinger om ændringer i hele systemet. Det ventes, at alt dette vil resultere i en frigørelsesafgift i stedet for i løbet af vinteren, og det synes vi er langt bedre. Det gælder alle ejendomme, at de fritages for kapitalvindingsloven, men kun landbrugsjord vil blive omfattet af frigørelsesafgiften.

Folketingsmand *Johs. Hansen (V.)*, der detog i årsmødet for første gang, havde glædet sig over formandens redegørelse: – Jeg vil gerne understrege, at efter min opfattelse ligger det således, at takket være et godt udvalgsarbejde er man fra regeringens side gået med til at udsætte kapitalvindingsloven til efter valget. Hvilken skæbne, loven vil få efter dette, kan ingen i dag svare på.

Formanden erklærede sig helt enig med *Johs. Hansen*.

Revisor *Kr. Foged* oplæste og fik enstemmig godkendt regnskabet, som vi bragte i Slægtsgaardens aprilnummer. Som suppleant til hovedbestyrelsen valgtes for Sjælland gårdejer *Helge Larsen*, Tjebberupgård ved Holbæk. Revisoren genvalgtes, og det samme tar tilfældet med følgende syv medlemmer af hovedbestyrelsen: *Chr. R. Christensen, N. Slemming, Jørgen Petersen, Bent Bjergskov, Einer Petersen, Markus Hansen og Salomon J. Frifelt*.

WEEKEND-MØDER FORETRÆKES

I drøftelsen af spørgsmålet om næste årsmødeby deltog *Flytkjær*, Ringkøbing amt, formanden, *Bromand*, Als, *Johs. Nielsen*, Vejstrup, *Bent Bjergskov* o. fl.

Foreslået blev, foruden Ringkøbing og Bornholm, Sønderborg. Hovedbestyrelsen træffer beslutningen om, hvor det næste årsmøde skal finde sted.

Gårdejer *Ewald Strange*, Sdr. Alslev, så gerne, at årsmødet blev flyttet fra weekenden til to hverdage. Søndagene er altid så kedelige uden liv i de byer, vi gæster.

Formanden mente, at ægtemænd var bedst tjent med at sende deres koner på spadseretur i gaderne på lørdage eftermiddage, når alt var lukket, men lad os hellere prøve en afstemning.

Ved denne »vandt« weekenden som årsmødedage med 64 stemmer mod 42.

FESTMIDDAGEN PÅ BALTIC

Ved festmiddagen lørdag aften på Hotel Baltic åbnede formanden, *Chr. R. Christensen*, talernes række med velkomstord til foreningens gæster, hvoriblandt museumsleder *Peter Wiepert*, Femern, og stiftsprovst *Im. Felter* med frue fra Maribo.

Gårdejer, civilingeniør *H. M. Markersen*, Rødby, talte efter Nykøbing F.-sangen på det lokale udvalgs vegne: – Vi har glædet os til disse to dage og til at vise jer, hvor velkomne I er. I ældre tid blev Lolland-Falster betragtet som et afsides land med en særpræget befolkning, der havde vænnet sig til at møde de vendiske landnamnsfolk alene. I dag er situationen en helt anden, og Lolland-Falster er blevet kendt bl. a. for sin gode jord. Det sted, hvor man har sit hjem, er også for lollikker og falstringer det bedste på kloden. Markersen kom ind på situationen i 1864 og mindede om, at vi dengang mistede også Femern, som ikke havde ønsket at komme bort fra Danmark. I aften er en kendt Femernbo til stede og vil fortælle os noget om sin hjemstavn. Et leve for vort smukke fædreland og vort kongepar. (Der er et yndigt land.)

Efter Markersen holdt den 74-årige museumsleder *Peter Wiepert* fra Femern den tale, vi refererer i augustnummeret, og som blev hilst med et hjerteligt bifald.

Chr. R. Christensen takkede i smukke ord *Wiepert*, som han kaldte »en danskhedens gesandt«, og gav udtryk for håbet om, at det ikke er sidste gang, vi på vore årsmøder ser denne djærve Femern-bo. (Slægtsgårdssangen.)

Forfatteren *Salomon J. Frifelt* fortalte i korte træk om sin Amerikarejse for nogle måneder siden og gav udtryk for sin glæde over på dette årsmøde at gæste en af de frodigste egne i Danmark og for sin glæde over den skønhed, deltagerne havde mødt på deres vej gennem landet. – Vi mødes ikke bare til fest med gode venner, men også for at samle os om vor forenings idé: Værnet af slægtens hus, slægten og dens jord i en fællesskabsfølelse med de slægter, der var, de, som er, og den slægt, vi håber engang skal komme. Men der er slægtsgårdsfolk også uden for det danske rige, folk, som værner smukt om danske traditioner og det danske sprog. Vi hørte netop nu om en dansk slægtsgård på Femern. Jeg besøgte mange danske slægtsgårde i Amerika og fandt stor slægtsfølelse også i Midtvesten og i Wisconsinsskove. Blandt de danske, *Frifelt* havde besøgt var farmeren *Einar Petersen*, hvis forfader *Søren Petersen* var udvandret i 1862. Femte slægtsled er en 16-17-års knøs. Gang på gang erfarer man derovre, at 2-3 slægtled uforfalsket evnede at bevare sin danske dialekt, men det begynder at knibe i 4. og 5. slægtled. Men dermed går dansk kultur ikke under i Midtvesten, det være langt fra, for vi har jo lært, at sproget og kulturen ikke nødvendigvis er *identiske*. Vi har oplevet det også i Slesvig. Derfor vil dansk kultur leve frem i tiden i endnu mange slægtled, selvom de yngste generationer ikke længer magter deres forfædres sprog. Tilbage står deres islæt af dansk tanke, dansk retsopfattelse

og kultur – alt det, som også vi i vor forening står vagt om . . .

Næste taler var arkivar *P. K. Hofmansen*, hvis indlæg vi – som *Wieperts* – omtaler i bladets næste nummer.

Desværre kneb det for de stedlige sangere at klare *Kaj Munks* skønne sangdigt »Lolland«, skrevet i Vedersø 4. november 1934.

Gårdejer *Ejner Rasmussen*, Espe, takkede bestyrelsen for de mange gode årsmøder, som ægteparret hvert år glæder sig til, inclusive gensynet med gode venner, som møder år efter år. På dejligt fynsk citerede *Ejner Rasmussen* *Klaus Berntsens* folkeeventyr »Kærestebrevet« og hilstes med mægtigt bifald.

Stiftsprovst *Im. Felter*, Maribo domkirke, gav nogle oplysninger om *D. G. Monrads* grav og fortalte om *Johan den Mildes* herskertid på Lolland-Falster. Han var ikke så hård som grev *Gert*, men såmænd streng nok endda. Videre omtalte stiftsprovsten vendertiden og de gamle militære anlæg i landsdelen, de kønne kirker og de dejlige herregårde. I morgen glæder jeg mig til at vise *Dem Maribo domkirke*. De skal få kirkens fineste kostbarheder, som ikke er tilgængelige til hverdag, at se. På gensyn i Maribo . . .

Gårdejer *N. Slemming* sendte en tanke til de unge, som på årsmødedagene passer bedriften derhjemme. Engang i mellem skal vi sørge for, at også de kommer afsted. Tænk vel over det.

Sluttelig talte rentier *H. Juul*, Ullerslev pr. Avnede, og udbragte et leve for formanden efterfulgt af *Kaj Munks* sang: »Så sødt som i gamle dage . . .«

Aftenen sluttede med kaffe og en times dans . . .

For lange taler

Fra et medlem af Slægtsgaardsforeningen har redaktionen modtaget:

Slægtsgaardsmødet i Nykøbing F. var en dejlig oplevelse, når lige undtages de lange taler ved middagen. Hvorfor ikke efterkomme formandens henstilling om de 10 minutter. Det er umuligt, at så mange ord kan fange så stor en forsamling, hvoraf kun halvdelen havde mulighed for at følge med.

D'herrer talere burde have deres lange indlæg i hæfter, som kunne deles rundt. Den der ved vundne tid kunne bruges til at synge såvel de trykte sange som nogle af vore dejlige fædrelandssange, der burde lyde kraftigt her ved denne

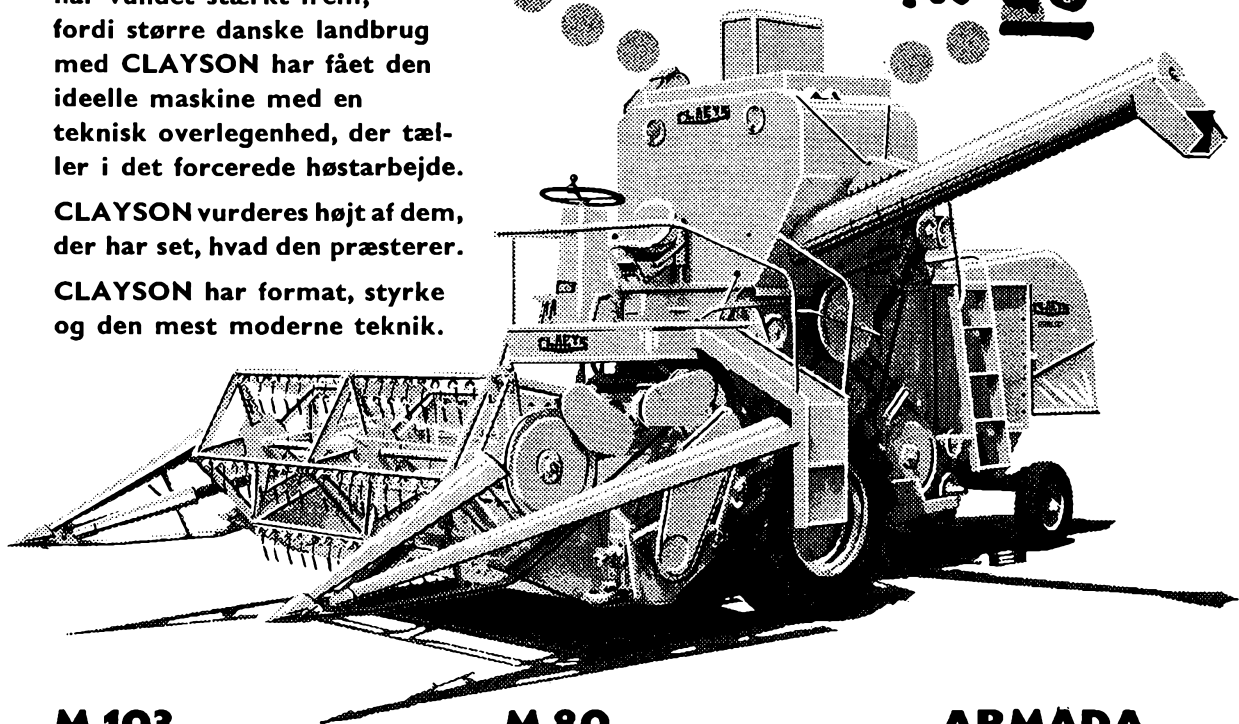
CLAYSON

har den kapacitet
der klarer enhver
høstsituation
til UG

CLAYSON mejetærskerne har vundet stærkt frem, fordi større danske landbrug med CLAYSON har fået den ideelle maskine med en teknisk overlegenhed, der tæller i det forcerede høstarbejde.

CLAYSON vurderes højt af dem, der har set, hvad den præsterer.

CLAYSON har format, styrke og den mest moderne teknik.

M 103

10' eller 12'

M 80

8½' eller 10'

ARMADA

14' eller 18'

Vil De erfare, hvad topkapacitet, hurtighed og pålidelighed betyder, skal De vælge en CLAYSON, maskinen med de mange fremragende detaljer, f. eks. indstilling af cylinderhastigheden fra førersædet og lydløse fingre i nylonstyr i indføringstromlen.

Den europæiske mejetærsker-sensation er CLAYSON M 140 ARMADA, kæmpemejetærskeren med den elegante lave konstruktion og det mest komplette udstyr, bl. a. 105 HK dieselmotor og hydraulisk servostyring.

Importør i Jylland, nord for hovedvej 1

A. BLOM

SLOTSHOLMEN . SKANDERBORG . Tlf. (0671) *1133

Importør for Sjælland, Møn og Bornholm

HAMMERBO

MASKINFABRIK . ROSKILDE . Tlf. (03) 35 10 10 - 35 38 20

Importør for Syd- og Sønderjylland, Fyn og Lolland F.

OLE SØRENSEN & CO. A/S

Kolding, tlf.(055) *2 51 33 - Nykøbing F., tlf.(03) 85 35 50

lejlighed, hvor så mange af landets bønder og jordejere er samlet.

Sangen forener, sangen gør glad og skaber større samhørighed – også for dem, som sidder på yderpladser.

Små, korte indlæg ville også have en mulighed for at blive hørt, selv om vi ikke alle har redaktørens evne til kort og morsomt at få sagt netop, *hvad der skal siges*.

En deltager.

Gennem skønne lollandske egne

Fortsat fra forsiden

blev den overtaget af Abraham Lehn d. y. (adlet 1731, død 1757), som tog fast ophold her, hvor han installerede sine værdifulde samlinger af bøger, mønter, malerier, kobberstik og raderinger m. m. – Over portalen i det ottekantede tårn findes et gammelt adelsvåben og årstallet 1586.

Fra Berritsgaard gik turen til Orebygaard, som ligger Nordøst for Saksøbing fjords munding. Her blev udflugtsdeltagerne modtaget af ejeren lensbaron O. Rosenørn-Lehn, som fra det store, 3-fløjede slots hovedtrappe fortalte om stedets historie fra 1300-tallet til nutiden. Det gamle voldsted, omgivet af vandfyldte grave fra middelalderen, har været bebygget langt tilbage i tiden, og mange kendte navne fra Danmarks historie har været knyttet hertil. Der foreligger oplysninger om Orebygaards besiddere siden 1316 på Erik Menveds tid. Om de ældre bygninger vides, at der ved byggeri i årene 1578–1580'erne opførtes et stort renæssancehus med tykke mure, hvælvede kældere, to etager og to høje tårne. Den blev ombygget i 1872–74 og forsynet med to sidefløje og nye tårne og kviste. Arkitekten har benyttet Chr. den fjerdes stil med Rosenborg og Frederiksborg som forbillede. Ombygningen gennemførtes af baron Otto Ditlev Rosenørn-Lehn, som senere blev politiker og udenrigsminister.

Over hovedindgangsdøren står ordene »Pax intranti« indhugget. (Oversat: Fred være med den indtrædende.)

Gennemgangen af slottets mange haller, stuer og sale under lensbaronens og godsfunktionærers ledelse blev en interessant oplevelse. Man fæstnede sig ved mange af den indholdsrige bygnings kunstsamlinger, malerier, raderinger, kobberstik m. m., der er samlet og værnet om gennem tiderne af de forskellige besiddere helt tilbage til Abraham

Lehn, som samlede meget på Berritsgaard. – I forhallen bemærkedes den gamle kiste fra 1694, det smukke standur og den mægtige, massive kakkellovn, som vejer 500 kg og stammer fra et af de gamle lineskibe.

Orebygaards berømte bibliotek i den store stukaturprydede hvælvede søjlehal, som rummer mange tusinde bind, tiltrak sig særlig opmærksomhed. Besøget sluttedes med tak fra Slægtsgaardsforeningen under samling i slotsparken mens man nød synet ud over Saksøbing fjord mod Bandholm og Lollands nordkyst og Smålandshavet.

Derefter besøgte Knuthenborg park, Europas største parkanlæg, som dækker 12–1300 td. ld. og er omgivet af en 8 km lang, 2 m høj mur af kløvet granit.

Efter indkørslen gennem Maglemerporten mødte man straks synet af de store berømte egne og de vidtstrakte rhododendrontykninger, som stod i fuldt flor. Egenes alder er over 350 år.

Under en times ophold og vandring i parkens områder omkring svanesøen under kyndig ledelse blev der givet mange oplysninger og besvaret spørgsmål.

Da bilerne var parkeret samlede man under store, skyggegivende trækroner, hvor lensgreve F. M. Knuth og skovridder Larsen modtog forsamlingen. Skovridder Larsen gav en udførlig redegørelse om parkens tilblivelse og dens historie. – Det var lensgreve Eggert Christopher Knuth, der anlagde parken i 1863–74. Store skovstykker blev ryddet, andre blev hårdt udtyndet så de vældige træer fik mere plads. Rhododendron og hele skibsladninger af sjældne træer blev indført fra England og Holsten. Granitstensmuren blev bygget på 4 år af 300 mand. Knuthenborg slot og de øvrige bygninger, som beboes af godsfunktionærer blev opført i engelsk herregårdsstil. Den fineste arkitektur findes i det lille flintehus, bygget af terninghugget flint og sandsten.

Parken er en helhed, der er noget at se hele året. Bl. a. kan nævnes Kong Hans' eg (500 år), eksotiske nåletræer, kalifornisk kæmpefy, kæmpe-thujaer, bambusjungle, japanske kirsebærtræer i over 30 arter, og en mængde andre sjældne trævækster. Der er eksemplarer af snylteplanten mistelten, narcisser af mange farver. Endvidere er der et rigt dyreliv. Fasaner og harer findes i stort tal og der er over 100 fuglearter. I en indhegnet dyrehave findes sikadyr fra Japan, dådyr, vildfår, lamaer m. m.

Efter en times ophold i de overdådigt natur-skønne omgivelser sluttedes med tak for forevisning og oplysninger, og der kørtes videre ad parkens 7 km kørevej til Bandholmporten og derfra til Bandholm havn, hvor Danmarks største silobygning passeredes. Den tilhører A/S C. A. Qvade og Co. Den er 50 m høj og rummer 25.000 tons korn i 83 siloer.

Kørslen fortsattes ad landevejen langs Lollands nordkyst, med udsigt til øerne i Smålandshavet, til Pederstrup, med Reventlowmuseet.

I Pederstrups gamle udbygninger, hvor der er indrettet mødesal og sommerrestaurant m. m. var bordene dækket med 274 kuverter (Reventlowparkens frokostplatte). Efter spisningen gav Slægtsgaardforeningens tidligere formand, H. M. Markersen, oplysninger om Lollands lavtliggende arealer og om deres dyrkning og sikring mod havet ved afvanding og opbygning af diger.

Herefter spadseredes gennem Reventlowparken til Reventlowmuseet i den gamle herregård »Pederstrup«s hovedbygning. – Pederstrup er nævnt i 1354 og den har tilhørt forskellige kendte slægter i tidens løb.

Den kom i Reventlowslægtens eje i 1725, da den købtes af Chr. Ditlev Greve Reventlow, som senere lagde den ind under sit i 1729 oprettede grevskab »Christianssæde«.

Hans efterfølger, sønnesønnen, statsminister Chr. Ditlev Fr. Reventlow, som blev kendt i Danmarks historie for sin store indsats ved landboreformernes gennemførelse ved stavnsbåndets løsning, ombyggede hovedbygningen fra 1686, der havde tårne, ved opførelse af en bygning i enkelt empirestil, og han gjorde Pederstrup til grevskabets hovedsæde og boede her en del af sin levetid, også efter at han som 65-årig trak sig tilbage fra statsstjenesten.

Pederstrup overgik til fri ejendom i 1924 mod afgivelse af 250 ha jord til udstykning. Da den sidste greve Reventlow, der døde i 1929 uden at efterlade sig sønner, solgte dødsboet Pederstrup avlsgård i 1935 og i 1938 afhændede hans enke, lensgrevinde Reventlow hovedbygningen og parken til en komité, der ved en landsindsamling havde tilvejebragt midler til købet og indretning af Reventlowmuseet, Pederstrup.

Reventlowmuseet samler og opbevarer minder om statsminister Chr. D. F. Reventlow (død 1827) og det tilstræbes at give et helhedsbillede af de store landboreformers tid. Museet rummer dels personlige minder om statsministeren, hans dagbøger, ordenstegn, adsk. dokumenter, dels malerier, skulpturer og tegninger med personlig eller lokal tilslutning til ham og hans tid, samt møbler, kunstgenstande m. m.

Efter den interessante gennemgang af museet kørtes til Maribo, hvor årsmødeudflugten sluttede med besøg i domkirken.

Domprovst Felter modtog forsamlingen i det store, smukke kirkerum og indledte med en historisk redegørelse om kirken fra den oprindelige klosterkirke til domkirke.

Det var Nordens dronning Margrethe, der planlagde rejsningen af et Birgittinerkloster på Lolland. Stifterinden var den hellige Birgitta af Vadstena (1303–73).

Reventlow-Museet, Pederstrup.

Byggearbejdet menes at være begyndt 1408. De første klosterbygninger og kirkens kor indviedes af munke fra Vadstena i 1416. Samme år udstedte kong Erik af Pommern brev om, at der på stedet, som var en landsby, der hed Skimminge, måtte bygges en købstad. To år efter stadfæstede paven, at klosterets navn blev Maribo og dette navn overførtes på den nye købstad.

Klosteret nød mange begunstigelser i form af gaver, jordegods m. m., men efter reformationen var dets storhedstid forbi, og i 1621 blev det nedlagt.

Kirkebygningen er en gotisk kirkehal med hovedskib og to sideskibe. Efter korets indvielse 1416 fortsattes byggeriet og kirken var færdig 1470.

Kirken blev hovedkirke (stiftskirke) i det nye Lolland Falster Stift, som i 1803 blev udskilt fra Odense bispestol. Fra 1924 blev kirken officielt domkirke.

Efter domprovstens oplysninger om kirkebygningens enkeltheder og om dens inventar, var der rundgang i kirken, hvorved mange ting af høj alder og kunstnerisk og historisk værdi blev forevist og omtalt. I landemodesalen bag alteret fremhævedes et røgelseskar af bronze fra middelalderen, klosterkirkens gamle Birgittaalter, med det ældst bevarede maleri i Norden, malet på lærred. Blandt kostelige relikvier fra 1400-tallet sås et stykke svamp (af eddikesvampen), en nagle og klædestykker anbragt i glasmontre. Endvidere var der lejlighed til at se kostbarheder, der ikke står fremme. Heraf kan nævnes Chr. d. III's bibel i originaludgaven fra 1550 og af kirkens hellige kar sås det såkaldte Margrethe-bæger, en forgyldt sølv-

kalk fra ca. 1400, en gave fra dronning Margrethe hendes navnetræk i foden. Kalken er et pragtstykke, som på foden er forsynet med fine cise-leringer, der i 6 billeder fremstiller Kristi lidelses-historie.

Efter at have set den gamle døbefont fra ca. 1600 og det endnu ældre dåbsfad (ca. 1575) samt Leonora Christinas gravsten, som er anbragt i gulvet over gravkammeret, hvor hun er lagt sammen med 3 små sønner, sluttedes besøget i domkirken, med at deltagerne igen tog plads i kirkestolene og til tonebruset fra domkirkens orgel sang forsamlingen »Dejlig er Jorden«.

Efter tak til domprovst Felter for hans ypperlige forevisning og omtale af Maribo kloster og domkirke, sluttede Slægtsgaardsforeningens formand, Chr. R. Christensen, årsmødet med tak for at så mange var mødt, og med ønsket om, at alle måtte få en god tilbagerejse til deres hjem i nære og fjerntliggende landsdele.

H. B.

ANDELSBOGTRYKKERIET
i Odense

Landbo-Sparekassen for Fyn

Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, oprettet ved kongelig Anordning af 1792

HOVEDKONTOR: STORMGADE 10 . KØBENHAVN K . CENTRAL 1100

Østifternes Land-Hypothekforening

Øster Allé 31

KØBENHAVN Ø

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan i Landejendomme
og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne